

Vad talas det om och hur under en pandemi – En diskursanalys av Flashback Forum

What is talked about and how during a pandemic – A discourse analysis of Flashback Forum

Examensarbete för magisterexamen med huvudområdet
Folkhälsovetenskap
Avancerad nivå 15 högskolepoäng
Vårtermin 2021

Studenter: Bodil Rönnewald & Sanna Evbäck Cabrera

Handledare: Karin Flodin
Examinator: Ninitha Maivorsdotter

SAMMANFATTNING

Titel:	Vad talas det om och hur under en pandemi – En diskursanalys av Flashback Forum
Författare:	Evbäck Cabrera, Sanna; Rönnewald, Bodil
Avdelning/Institution:	Avdelningen för folkhälsovetenskap, institutionen för hälsovetenskaper, Högskolan i Skövde
Program/kurs:	Folkhälsovetenskap: Digital hälsa och kommunikation - magisterprogram, Examensarbete inom folkhälsovetenskap: Digital hälsa och kommunikation A1E, 15 hp
Handledare:	Flodin, Karin
Examinator:	Maivorsdotter, Ninitha
Sidor:	28
Nyckelord:	Netnografi, Diskursanalys, Flashback Forum, Coronavirus, Foucaults teori

Sammanfattning

Introduktion: Sedan mars 2020 pågår en global pandemi efter att SARS-CoV-2 tog världen med storm och sjukdomen covid-19 utvecklades. Sjukdomen ger främst symtom på luftvägarna, vilka varierar i grad från milda till att ibland kräva intensivvårdsbehandling. Intensivt arbete under året har lett till att flera vacciner numera finns tillgängliga. Pandemin har dessutom genererat en infodemi, vilket innebär att informationsspridning har eskalerat och digitaliseringen har varit högst bidragande. För att komma till bukt med falsk och alarmerande informationsspridning behövs målgruppsanalyser genomföras i syfte att rikta och förbättra kommunikationsarbetet. **Syfte:** Syftet med studien var att undersöka hur aktiva deltagare på Flashback Forum talade om och förstod covid-19-pandemin. **Metod:** Foruminlägg från Flashback Forum samlades in och analyserades med diskursanalys och Foucaults teori. **Resultat:** Analysarbetet genererade i fyra olika diskurser: Spekulationsdiskursen, känslodiskursen, samhällskritiska diskursen och diskrimineringsdiskursen. Analysen frambringade även vad som togs för givet i diskurserna samt vad som osynliggjordes genom dessa. **Slutsats:** Fynderna i detta arbetet visar på vikten av att vara närvarande på digitala plattformar, nyttan av hur kunskapen kring dessa plattformar och diskurserna som förekommer kan användas för att nå ut till nya och fler målgrupper i kommunikationsarbetet.

ABSTRACT

Title: What is talked about and how during a pandemic – A discourse analysis of Flashback Forum

Author: Evbäck Cabrera, Sanna; Rönnewald, Bodil

Dept./School: Department of Public Health, School of Health Sciences, University of Skövde

Course: Master Degree Project in Public Health Science: Digital health and communication A1E, 15 ECTS

Supervisor: Flodin, Karin

Examiner: Maivorsdotter, Ninitha

Pages: 28

Keywords: Netnography, Discourse Analysis, Flashback Forum, Coronavirus, Foucault Theory

Abstract

Introduction: Since March 2020, a global pandemic is underway after SARS-CoV-2 took the world by storm and the COVID-19 disease developed. The disease mainly causes symptoms of the respiratory tract, which vary in degree from mild to sometimes requiring intensive care treatment. Intensive work during the year has led to several vaccines now available. In addition, the pandemic has generated an infodemic, which means that information dissemination has escalated and digitalization has been highly contributing. In order to overcome false and alarming information dissemination, target group analyses need to be carried out in order to target and improve communication work. **Aim:** The purpose of the study was to investigate how active participants on the Flashback Forum talked about and understood the COVID-19 pandemic. **Method:** Forum posts from Flashback Forum were collected and analyzed using discourse analysis and Foucault's theory. **Results:** The analysis generated in four different discourses: the speculation discourse, the emotion discourse, the socially critical discourse and the discrimination discourse. The analysis also produced what was taken for granted in the discourses and what was undisclosed by them. **Conclusion:** The findings in this work show the importance of being present on digital platforms, the benefits of how the knowledge about these platforms and the discourses that occur can be used to reach new and more target groups in the communication work

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION	1
Covid-19-pandemin	1
Digitalisering och kommunikation	1
Infodemi	3
Aktuellt forskningsläge och kunskapslucka	3
Folkhälsovetenskaplig relevans	5
Problemformulering	6
SYFTE	6
METOD	7
Metodologisk ansats och studiedesign	7
Datainsamling och analysmetod	7
Förförståelse och förhållningssätt	9
Etiska aspekter	9
RESULTAT	11
Vad talas det om och hur	11
<i>Spekulationer</i>	11
<i>Orosdämpning kontra upprörande känslor</i>	11
<i>Samhällskritik</i>	12
<i>Diskriminering</i>	12
Fördjupad analys av vad det talas om och hur	13
<i>Spekulationsdiskurs</i>	13
<i>Känslodiskurs</i>	14
<i>Samhällskritisk diskurs</i>	14
<i>Diskrimineringsdiskurs</i>	15
Vad som tas för givet (och därmed osynliggörs)	16
Vad som osynliggörs (och därmed tas för givet)	16
DISKUSSION	18
Resultatdiskussion	18
<i>Diskursernas betydelse</i>	18
<i>Vad kan fynden användas till</i>	20
Metoddiskussion	21
Slutsats	22
TACK!	24
REFERENSER	25

INTRODUKTION

Visst känns det ibland som att världen är liten, speciellt i tider som dessa när ett virus uppstår och sprids som en löpeld. Att det är en globaliserad värld märks även på hur det digitaliserade klimatet möjliggör att information sprids i rekordfart (World Health Organization [WHO], 2021). Särskilt märkbart kan detta vara under kristider som en pandemi innebär, då information flödar från olika kanaler samt att till synes var och varannan människa är expert och det skall sällas i vilken information som är korrekt och riktig.

Covid-19-pandemin

Det finns idag sju coronavirusvarianter som kan smitta och orsaka sjukdom bland människor. Av dessa är fyra stycken vanliga och orsakar förkylning, men två av dem SARS- och MERS-coronavirus ger betydligt allvarligare luftvägssjukdomar. Sedan slutet av 2019 ingår även ett nytt coronavirus i gruppen som kan smitta till människor, då SARS-CoV-2 upptäcktes i Kina (Folkhälsomyndigheten, 2021c). Till följd av den globala spridningen av SARS-CoV-2, vilket också har orsakat sjukdomen covid-19, lever världen sedan den 11 mars 2020 i en pandemi (WHO, 2020). Spridningsvägar gällande coronavirus är inte helt klarlagda men huvudsakligen tros smittspridning ske via luften genom nysningar och hostningar eller via kontaktsmitta. Att tvätta händer, undvika kontakt med sjuka människor eller undvika att röra vid ansiktet är därför förebyggande åtgärder mot att bli smittad (Folkhälsomyndigheten, 2020d). Symtom på covid-19 är bland annat hosta, huvudvärk, feber, snuva, ont i halsen och andningsbesvär. De flesta får lindriga besvär men en del kan bli så sjuka att de behöver läggas in på sjukhuset med respiratorvård. Risken för dödsfall ökar med åldern och individer över 70 år har störst risk att avlida (Folkhälsomyndigheten, 2021c). Covid-19 klassas som en samhällsfarlig och allmänfarlig sjukdom, därav är personer som har smittats skyldiga att följa sjukvårdens förhållningsregler enligt smittskyddslagen (Folkhälsomyndigheten, 2021d).

Tidigare influensarelaterade pandemiutbrott bland människor har ofta haft sitt ursprung bland fåglar. Eftersom få människor har immunitet mot nya virusvarianter innebär det att många är mottagliga och viruset kan därför spridas lättare samt leda till större sjuklighet än vad en säsongsinfluensa gör (Folkhälsomyndigheten, 2020c). SARS-CoV-2 upptäcktes i Wuhan i Kina i slutet av 2019 och tros ha sitt ursprung från en djurmarknad där smitta skett från djur till människa. Dock uppdagades det att smittspridningen också förekom mellan människor (Folkhälsomyndigheten, 2020d) och det första fallet i Sverige påträffades den 31 januari 2020 (Folkhälsomyndigheten, 2020a). Sedan december 2020 har dessutom nya varianter av SARS-CoV-2 upptäckts, vilka fått stor betydelse för smittspridningen och pandemins utveckling då dessa nya varianter kan orsaka ännu större smittspridning men också påverka immunitet efter vaccination eller infektion (Folkhälsomyndigheten, 2021e). Under året har WHO arbetat intensivt med att förstå, kartlägga och identifiera SARS-CoV-2 beteende och spridning och den 5 februari 2020 började WHO hålla dagliga pressträffar gällande detta (WHO, 2020). I Sverige började pressträffar hållas den 26 februari 2020 (Folkhälsomyndigheten, 2020b). Arbetet under året har bland annat lett fram till att det första vaccinet godkändes av EU-kommissionen i december 2020 och det finns fyra som är godkända inom EU och Sverige under våren 2021 (Läkemedelsverket, 2021).

Digitalisering och kommunikation

Regeringskansliet (2017) anger i sin digitaliseringsstrategi för ett hållbart digitaliserat Sverige att det övergripande målet med strategin är att Sverige skall bli bäst i världen på att ta tillvara på möjligheterna med digitalisering. Det övergripande målet ska uppnås genom fem delmål: digital kompetens, digital trygghet, digital innovation, digital ledning och digital infrastruktur. Delmålen innebär bland annat att alla skall vara förtroagna med digitala verktyg och kunna delta

i utvecklingen av dessa. Människor skall känna tillit och förtroende vid användandet av digitala tjänster samt skapa och sprida förutsättningar som ger ett värde till miljö eller samhälle. Regeringskansliet (2017) menar också att digitaliseringen är ett viktigt verktyg för att uppnå de globala målen för hållbar utveckling och att Sverige skall vara ett föregångsland som tillvaratar teknikens möjlighet och omsätter den till nytta för människor för att öka deras livskvalitet.

Med den ökande användningen av internet där gemene man har möjlighet att agera och interagera, resonerar O'Neil (2019) att det också ställer krav på användarna att ha ett källkritiskt förhållningssätt för att kunna sovra bland information som är tillgänglig och sprids. Den stora mängden data som genereras ställer krav på att människor bör inneha digital literacy och health literacy för att de ska kunna ta till sig information, kritiskt bedöma den och värdera informationen som sprids på internet (O'Neil, 2019). Förmågan att sälla i information är komplicerad. I en studie av Bago et al. (2020) fick deltagarna titta på nyhetsrubriker som antingen var sanna eller falska. Då deltagarna ombads att snabbt avgöra om en rubrik var falsk eller sann visade det sig att de oftast trodde på den falska. Tron på fake news har också visat sig i en studie av Martel et al. (2020). Resultaten av denna studie visade att människor som agerar på sina känslor är mer mottagliga för fake news jämfört med personer som sätter tilltro till sitt förnuft.

Demokratins utveckling har påverkats i takt med att den digitala tekniken har utvecklats. Dels har teknikutvecklingen lett till ökad demokrati men den har även verkat för att underminera den. Med dagens digitala teknik kan budskap få större räckvidd och snabbare spridning än tidigare. Förutsättningarna för opinionsbildning, mobiliseringar och den demokratiska delaktigheten har därmed förändrats och det sociala samspelet har gjort det enklare att engagera sig i politiska frågor. För att bland annat kartlägga kunskapsläget beträffande desinformation, propaganda och näthat tillsatte regeringen år 2018 en kommitté för detta (SOU 2020:56).

Sociala medier utgör en potentiell källa till hälsokommunikation och den ökande användningen av dessa gör det lättare för individer att dela information och åsikter. Med möjligheterna kommer också riskerna, då digitala teknologier till viss del är okontrollerbara vilket ökar risken för mis- och desinformation (O'Neil, 2019). I takt med att den digitala teknikutvecklingen och att sociala medier har skapats har även falska påståenden och hatiska kommentarer börjat spridas på ett nytt sätt, vilka också kan stå oemotsagda. Detta sätter ett större ansvar på enskilda individer att kunna bedöma trovärdigheten av sändaren av budskapet (SOU 2020:56). Även Jarlbro (2010) diskuterar vikten av en trovärdig källa gällande riskbudskap och menar också att huruvida en källa anses trovärdig beror dels på situation och dels på mottagare. Mottagarens förutsättningar och relationen till hälsorisk är aspekter som behöver undersökas för att förstå vad som uppfattas som en trovärdig avsändare. En annan aspekt gällande riskbedömning är enligt Jarlbro (2010) att det finns ett samband mellan riskbedömning hos allmänheten och exploatering av risker hos media. Författaren menar att oavsett hur stor den faktiska risken är, ju mer känd och ju längre tid den funnits på agendan desto lägre risk bedöms den ha av enskilda individer.

Enligt Sandman (2012) har begreppet riskkommunikation har två sidor. Den ena sidan är den alarmerande där experterna försöker varna människor men där människor tenderar att inte agera. Den andra sidan handlar om att lugna människor, som trots experternas dämpande av fara reagerar starkt. Grundläggande inom riskkommunikation är dock att det är svårt såväl att varna som att lugna och ofta missuppfattar allmänheten riskerna medan experterna missuppfattar allmänhetens upprördhet. Vidare menar Sandman (2012) att ofta antas det också om människor bara förstår nyttan så kommer de inte att räddas riskerna. Dock menar författaren

att denna strategi inte är så användbar som den kan tyckas vara, då det övergripande problemet när det kommer till riskkommunikation är att allmänheten bryr sig för lite om faran och experterna för lite om upprördheten. Således är såväl upprördhet som fara lika viktiga och legitima definitioner av risk, men inkompleta var för sig (Sandman, 2012).

Kahan (i SOU 2020:56) redogör att vissa psykosociala mekanismer förstärks av sociala medier, till exempel behovet av att tillhöra en grupp, identitet och få bekräftelse. Det som får uppmärksamhet, gillas, sprids och kommenteras på kan kopplas till dessa drivkrafter. Kognitiv skevhet innebär att individer tror på fakta och drar slutsatser utifrån vem de är och vem de identifierar sig med. Det blir en bekräftelsebias som innebär att förståelsen av världen anpassas så att den inte avviker från åsikter och värderingar som kopplas till dennes identitet. Utefter detta kan individer påverkas av politiker, debattörer och även andra som de identifierar sig med samt litar på (SOU 2020:56). Vidare menar Wikforss (i SOU 2020:56) att när det sker polarisering och minskad tilltro till olika nyhetskällor uppstår det en oenighet i faktafrågor som inte hjälps av ytterligare information. Då blir det svårt med djupgående diskussion och debatt på grund av meningsskiljaktigheter.

Infodemi

Infodemi betyder att det finns ett överflöd av information, både korrekt och felaktig sådan. På grund av pandemin har informationsspridningen tillspetsats och spridning globalt skett allt snabbare genom sociala medier och andra plattformar. Därav deklarerades det i samband med pandemin även en infodemi (WHO, 2021). En klassisk hörnsten inom propaganda är desinformation vilket handlar om att manipulerad och felaktig information avsiktligt sprids i syfte att vilseleda. Digitala plattformar har skapat nya möjligheter till spridning av desinformation men även förändrat dess karaktär genom att inbegripa exempelvis text och bild, såväl som video och ljud. Desinformation utgör också grunden inom diskussioner kring fake news (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap [MSB], 2018). WHO (2021) belyser dock vikten av att människor i tid av kriser behöver korrekt information för att kunna anpassa sitt beteende i syfte att skydda sig själv, familjen och samhället.

Enligt Statens offentliga utredning (2020:56) är människor i kris extra mottagliga för den informationen som är upprörande, skrämmande eller är avvikande och på så vis får vilseledande eller sensationella uppgifter ett fäste. Covid-19-pandemin är inget undantag då det har förekommit såväl ryktesspridning som desinformation och aktörer som haft för avsikt att vilseleda har utnyttjat situationen kring osäkerheten och rapporteringen av viruset. Digitaliseringen har möjliggjort för den snabba informationsspridningen och enligt Luoma-aho et al. (2013) flyttade debatten in på internet redan under svininfluensan 2009, men på grund av att myndigheterna inte var närvarande kunde misinformation spridas fritt. Enligt Internetstiftelsens (2020) årliga rapport *Svenskarna och internet* uppger de svarande att de har haft svårare för att veta vad som är sant av det som skrivs på nätet och de flesta åldersgrupperna har haft svårare för källkritik under covid-19-pandemin än tidigare. Felaktig information kan ha konsekvenser för folkhälsan, exempelvis när desinformation om vaccinationer sprids (SOU 2020:56) och enligt Luoma-aho et al. (2013) gör internet det svårare att påverka individers attityd och beteende, då de tillåts att vara anonyma och andra regler gäller. Således anser författarna att myndigheter behöver upptäcka eventuella intressekonflikter tidigare på dynamiska forum och hantera dessa.

Aktuellt forskningsläge och kunskapslucka

Under covid-19-pandemin efterfrågade WHO (2021) forskningsfrågor som har till syfte att främja och koordinera arbetet för tillgången till tillförlitlig hälsoinformation och menar att

denna pandemi utgör ett viktigt tillfälle att hitta och anpassa nya hanteringsverktyg. För att hantera informationsflödet, kunna klassificera och undersöka hur infodemi yttrar sig på specifika platser behövs det vetenskaplig systematik och för att påverka folkhälsan behöver strategier implementeras för detta. Därtill efterfrågade WHO (2021) sociala nätverksanalyser i arbetet att förebygga infodemi. Enligt Chen et al. (2021) spelar såväl sociala som kulturella övertygelser roll gällande uppfattningen och karaktären av misinformationen som sprids på sociala medier. Även det stadiet i vilken krisen befinner sig i är av vikt för graden av misinformation. Författarna föreslår därför att experter och trovärdiga källor tar en större roll i att motarbeta detta på sociala medier.

I betänkandet av kommittén *Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet* ges förslaget att även inrikta medie- och informationskunnighet på vuxna, då det främst är skolan som är aktör just nu. Eftersom vuxna befinner sig i sammanhang där insatser inte går att göra obligatoriska, som det är under skolgången, finns utmaningar med att nå dessa och material behövs för att nå rätt målgrupp. Detta är viktigt då eventuella insatser kan mötas av ointresse på grund av att de behöver bygga på frivillighet och om de uppfattas som politisk påverkan kan det ge motsatta effekter (SOU 2020:56). Detta kan tillsammans med WHO:s (2021) efterfrågan på forskningsfrågor hjälpa till att nå ut, genom exempelvis sociala medier.

Aktuell forskning visar att sociala medier har haft stor inverkan på kommunikationen under covid-19-pandemin. Banerjee och Meena (2021) resonerar kring sociala mediers roll under pandemin och menar att den information som genererats kring covid-19 urskiljer sig från tidigare utbrott och står därför ut som en digital infodemi. I en omfattande granskning för att förstå sociala mediers roll under covid-19-pandemin identifierade Tsao et al. (2021) en koppling mellan bland annat infodemi och covid-19, där författarna menar att sociala medier kan ha en avgörande roll i att hantera infodemi, misinformation och rykten. Banerjee och Meena (2021) lyfter å andra sidan aspekter som kan utgöra en tillgång under en pandemi och menar att sociala medier har en kritisk roll för gemensamt lärande och att forma forskning så att människan kan stå enade mot denna sjukdom. Författarna menar vidare att sociala medier kan vara ett verktyg till trovärdig information, motverka ensamhet och motverka misinformation om det utnyttjas optimalt, speciellt då massisolering och nedstängningar sker världen över. Enligt författarna har även tidigare studier, kopplade till Zikaviruset och Ebola, visat att om sociala medier kan vara en kanal för informationsspridning kan det ha betydande påverkan i att stävja utbrott där tid är en nyckelfaktor. För att förvärva folks förtroende gällande informationshantering har det visat sig i en undersökning av Massaro et al. (2021) gällande Twitterinlägg och covid-19 i Italien att det var av vikt att den vetenskapliga rösten når fram.

I granskningen av Tsao et al. (2021) framkom aspekter på kommunikation i förhållande till storleken på det personliga nätverket. Författarna fann att ett större socialt nätverk tenderade leda till ett mer civiliserat språk. Författarna fann också att när det globala intresset för covid-19 ökade så ökade också infodemin. Liknande resultat rapporteras av Zhang et al. (2021) som kunde urskilja ett mönster i hur folk skrev på bland annat sociala medier utefter hur många fall av covid-19 det var i Kina och det kunde således ses ett mönster gällande infodemi i enlighet med pandemins tidslinje.

Det aktuella forskningsläget visar också att det föreligger skillnader i hur olika medier online används men också att vad som uttrycks på dessa är olika. I en amerikansk studie av Seiter och Brophy (2021) undersöktes hur användare genom konversation, veckan efter att pandemin deklarerats, sökte och tillhandahöll socialt stöd på tre sociala nätverkssidor: Reddit, Facebook

och Youtube. Studien undersökte dessutom förekomsten av aggressiv kommunikation och resultaten påvisade stora skillnader mellan undersökta sidor där användare på Reddit erbjöd mer socialt stöd än användare av Facebook och Youtube, men även förekomsten av aggressiv kommunikation var lägre. I en studie av Leão et al. (2020) undersöktes tvivel, rädslor och oro gällande Covid-19 som uttrycktes i olika mediekanaler bland den portugisiska befolkningen under den första vågen av pandemin. Resultatet visade bland annat att Reddit skilde sig åt i förhållande till andra plattformar genom att det var ett större fokus på medicinska och tekniska tvivel samt en större osäkerhet gällande framtiden. Medan det på andra plattformar i större utsträckning uttrycktes rädslor och oro. Forskningsläget visar att flera olika forum florerar i forskningen kring covid-19-pandemin. Dock har ännu ingen undersökning gällande pandemin har gjorts på Sveriges motsvarighet till Reddit, alltså Flashback Forum, varav en kunskapslucka således kan urskiljas gällande ett svenskt perspektiv.

Folkhälsovetenskaplig relevans

Agenda 2030 antogs år 2015 av FNs medlemsländer och syftar till att genom 17 globala mål uppnå ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling (Globalportalen, u.å). Det övergripande svenska folkhälsopolitiska målet är att det skall skapas förutsättningar för hela befolkningen att uppnå en god och jämlik hälsa samt att hälsoklyftor som kan påverkas skall slutas inom en generation (Folkhälsomyndigheten, 2021b). Flertalet av de mål som lyfts i Agenda 2030 och de svenska folkhälsopolitiska målen är av relevans för arbetet.

Det tredje delmålet i Agenda 2030 avser att smittsamma sjukdomar skall bekämpas (Globala målen, 2021a). Detta mål kan anses ha blivit än mer aktuellt i och med rådande covid-19-pandemi. Ett annat målområde är målområde fyra, vilket bland annat handlar om att en hållbar utveckling skall främjas genom utbildning i exempelvis hållbar livsstil, mänskliga rättigheter, jämställdhet och globalt medborgarskap (Globala målen, 2021b).

Folkhälsomyndigheten (2021a) presenterar i en rapport en samlad bedömning av konsekvenser som pandemin och smittskyddsåtgärder haft för folkhälsan under 2020 utifrån det folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa. Förutom att pandemin har en direkt påverkan genom att insjukna eller dö i covid-19 så har den också en indirekt påverkan genom exempelvis ändrade levnadsvanor och förändringar i den psykiska hälsan. Folkhälsomyndigheten (2021a) rapporterar vidare att vissa grupper har drabbats hårdare av pandemin än andra, särskilt de som redan innan hade förhöjd risk för ohälsa och bedömer att ojämlikheter i hälsa kan komma att förstärkas som en konsekvens av pandemin.

Det sjunde svenska folkhälsopolitiska målet handlar om kontroll, delaktighet och inflytande. För att uppnå det övergripande målet om en god och jämlik hälsa är det av vikt att främja möjligheterna till kontroll, inflytande och delaktighet i såväl samhället som det dagliga livet och för att uppnå det är viktiga förutsättningar bland annat ett jämlikt deltagande i demokratin och det civila samhället (Folkhälsomyndigheten, 2021b). Folkhälsomyndigheten (2021a) presenterar i sin rapport att det generellt inte finns stora förändringar i förtroendet för regeringen och de institutioner som syns i hanteringen av pandemin från mars 2020 till november-december. Förtroendet minskade därefter för att stabiliseras på en lägre nivå. En majoritet ansåg att svenskarna hade ett bra beteende för att bekämpa virusspridning under juli till oktober 2020, men från november har det vänt och en majoritet anser att svenskarna har ett dåligt beteende. Folkhälsomyndigheten (2021a) resonerar att en minskad tillit till institutioner och allmänheten kan ha negativa konsekvenser för folkhälsan genom att människor i lägre utsträckning deltar i samhället och demokratin.

Problemformulering

Sedan drygt ett år tillbaka lever jordens befolkning i en pandemi (WHO, 2020) med ett virus som till en början var okänt för alla, även för experter inom området och som resulterat i en ny sjukdom med stora konsekvenser. Detta har också resulterat i att stora mängder information är i omlopp, såväl av god som dålig sådan. För att kunna göra välgrundade beslut som leder till en god hälsa för såväl individer som samhälle är dock människor i behov av tillgång till korrekt och saklig information (WHO, 2020), vilket kan vara ett problem i en digitaliserad värld där kommunikation sker i en rasande fart och information sprids snabbt. Digitaliseringen erbjuder möjligheter att skapa ett demokratiskt och inkluderande samhälle där åsikter kan uttryckas och information spridas, men den bidrar också till att sprida hot, hat eller falsk information (Regeringskansliet, 2017). Det ansvar som tidigare låg på journalister på grund av det publicistiska ansvaret för att informera har i allt högre grad förflyttats till kommunikation mellan individer som saknar det ansvaret (SOU 2020:56). Individer har således kommit att bli så kallade *prosumers*, det vill säga att de på samma gång både producerar och konsumerar digitalt innehåll (O'Neil, 2019).

Diskussioner på forum innebär att kommunikation och information sprids snabbare än vad det gjordes för bara några år sedan. Flashback är ett forum som säger sig vara en plattform med yttrandefrihet där alla är välkomna (Flashback, u.å.). Utefter Seiter och Brophys (2021) undersökning på Reddit som visade på en mer saklig och mindre aggressiv diskussion, kan det möjligtvis vara svårare att urskilja vilka som sprider falsk information eller talar sanning. Jarlbro (2010) påpekar vikten av att göra en målgruppsanalys där sändaren av hälsobudskap tar reda på kunskap om mottagaren, i detta fallet de som skriver och agerar på digitala forum. Målgruppsanalysen syftar till att förstå gruppen och dess kommunikationssätt. Författaren menar att interaktion mellan individer inbegriper användande av symboler och ett språk som har ett symboliskt beteende när människor interagerar (Jarlbro, 2010). I undersökningen *Svenskarna och internet 2019* uppgav en tredjedel av internetanvändarna att de använder Flashback Forum. De främsta användarna är personer upp till 45 år och de allra flesta är 36-45 år. Majoriteten är även män, från hushåll med hög inkomst och boendes i storstäder. Undersökningen visar också att det är fler som använder Flashback än Twitter och LinkedIn (Internetstiftelsen, 2019). På uppdrag av Medieakademin genomförs varje år en förtroendebareometer av Kantar Sifo. I undersökningen från år 2020 framgår att åtta procent har förtroende eller ganska stort förtroende för Flashback Forum, vilket är mer än för både Facebook och Twitter (Medieakademin, 2020). Utifrån ett folkhälsovetenskapligt perspektiv är det av stor vikt att belysa aspekter om hur information sprids och hur människor skapar sig en omvärldsbild utifrån denna. Felaktig information kan påverka individer att ta beslut som är riskfyllda och ett hot mot folkhälsan (WHO, 2021). Kunskapen är också viktig då spridning av desinformation är ett hot mot demokratin (Regeringskansliet 2017). Således är lärdomar om hur individer uttrycker sig och betar sig på internet viktiga, speciellt då världens ställs inför en kris, för att kunna möta och bemöta med rätt kommunikationsverktyg samt göra riktade insatser för att öka jämlikheten i hälsa bland befolkningen.

SYFTE

Syftet med studien var att undersöka hur aktiva deltagare på Flashback Forum talade om och förstod covid-19-pandemin.

METOD

Metodologisk ansats och studiedesign

För att besvara arbetets syfte har studien utgått från en netnografisk undersökning som metodologisk ansats. Netnografin grundar sig i etnografiska undersökningar vilka används för att förstå kultur och socialt liv. Allt eftersom att internet har utvecklats till en social konstruktion har netnografi skapats och kommit att bli ett paraplybegrepp för olika etnografiska studier på internet i syfte att förstå kultur och socialt liv på sociala medier och andra nätgemenskaper (Berg, 2015). Berg (2015) beskriver att en del av det netnografiska arbetet kan vara insamling av arkivdata, detta innebär att insamlingsmetoden fokuserar på redan skrivet material och i detta fallet har redan skrivna foruminlägg inhämtats. Denna metod innebär att det inte har förekommit någon interaktion mellan denna studies författare och deltagarna på forumet. Vidare nämner Berg (2015) att vid netnografiska undersökningar är det viktigt att forskaren är införstådd med den rådande kontexten, kulturen, gemenskapen och plattformen. Båda författarna till denna studie var sedan tidigare väl bekanta med både internet som fenomen och Flashback Forum som plattform. Båda kunde navigera sig på forumet, var införstådda med jargong och vilket språk som kunde förekomma på forumet som helhet.

Studiens upplägg har säkerställts med hjälp av Critical Appraisal Skills Programme [CASP] (2018) för kvalitativa studier, då denna granskningsmall ansågs som mest lämpad för netnografiska studier. Granskningsmallen innehåller tio frågor vilka ämnar vara en hjälp att systematiskt granska en studies resultat, dess validitet och betydelse (CASP, 2018).

Datainsamling och analysmetod

I detta arbete samlades data in genom Flashback Forum och analyserades sedan induktivt genom diskursanalys. Bolander & Fejes (2019) belyser att datainsamling och analys inte är tydligt uppdelade inom diskursanalysen, utan arbetet är en helhet där insamlingen görs växelvis. Materialet samlades in genom att extrahera data från en tråd om covid-19 på Flashback Forum och sammanfattades i ett gemensamt protokoll. Platsen för datainsamlingen valdes för att det är ett öppet forum för alla och har ett tydligt ställningstagande för yttrandefrihet (Flashback, u.å.). Detta innebär att inläggen förväntades vara ofiltrerade och ha kontroversiella tankegångar då det blir en fristad att yttra åsikter som troligtvis inte fått utrymme på andra medier. Detta bidrog till ställningstagandet att begränsa urvalet till att endast inbegripa Flashback Forum och inte andra forum eller sociala medier. Tråden som användes startades i mitten av januari 2020 och hade till mitten på mars 2021 fått in 457 894 inlägg och tråden räknades som fortfarande aktiv. Flashback Forums inlägg innehåller till mestadels svenskt språk. Kriterium för att ett inlägg skulle inkluderas i datainsamlingen var att det berörde covid-19-pandemin eller på något annat vis hanteringen av denna. Således exkluderades inlägg som inte berörde detta kriterium, vilket var ett fåtal.

Vald analysmetod var diskursanalys utifrån Foucaults diskursteori då diskursanalys enligt Bolander och Fejes (2019) leder till en förståelse kring hur språket skapar människors verklighetsbild. Metoden analyserar hur diskurser är uppbyggda, vad som innesluts eller vad som utesluts. Ansatsen är lämplig när intresset ligger i att studera vilka sanningar som skapas om vad som är normalt eller onormalt, vad som tas för givet och vad som döljs samt när den kraft som språket har att forma dess omgivning skall synliggöras. Dessa begrepp är centrala i diskursanalysen utefter Foucaults diskurstradition. Viktigt i diskurs är också subjekts- och objektsposition där subjektet är den som diskursen förstås utifrån (Bolander & Fejes, 2019), i detta fall individer som skrev på forumet.

Malterud (2014) påpekar vikten av att ha en teoretisk referensram. Denna agerar ramverk och formar förståelsen för sammanhanget och hur det ses på materialet både vid läsning och analysering. Även induktiva ansatser påverkas av teori. Till grund för denna studie låg Foucaults diskursteorin om språkets roll i hur människor upplever sanningar om omvärlden. Bolander och Fejes (2019) resonerar att centralt i diskursanalysen är diskursbegreppet vilket innebär ett särskilt sätt att kommunicera på och att det genom kommunikationen skapas en relation mellan subjekt (forumdeltagaren) och objekt (covid-19-pandemin). Vidare resonerar Bolander och Fejes (2019) att diskurs enligt Foucault kan definieras som "praktiska handlingar som systematiskt bildar de objekt de talar om" (s. 97) och att det genom dessa handlingar, det vill säga hur språket används praktiskt, skapas mening, subjekt och vad som är möjligt eller inte möjligt i olika sammanhang. Ett ständigt närvarande element är makt och diskurs präglas av maktrelationer där vad som sägs samt på vilket sätt är beroende av olika subjekts ställning och relationen dem emellan, till exempel vem som kan tala, om vad och med vilken auktoritet. I den kontexten som diskursen verkar så tillämpas inte bara tecken utan de skapas också (Bolander & Fejes, 2019). Bolander och Fejes (2019) menar att genom diskursanalysen kan förståelse för språkets roll, såväl det talade som det skrivna, i skapandet av oss själva och andra uppnås.

Den inledande datainsamlingen skedde 2021-04-07 genom att det valdes 100 inlägg i följd från trådens start i januari 2020. Därefter valdes 100 inlägg i följd från 11 mars 2020 när WHO deklarerade covid-19-pandemin. Efter det valdes 100 inlägg i följd ut från början av juli 2020 för att covid-19 minskade i Sverige under denna period och slutligen valdes 100 inlägg i följd ut från början av december 2020 där milstolpen för perioden var att barn som bor i smittat hushåll hålls hemma från skolan. Beslutet att välja 100 inlägg i rad var ett strategiskt urval som gjordes på grundval av att få ett sammanhang i diskussionen, för att på vis ge materialet bästa möjliga illustration av uppsatt problemställning (Malterud, 2014). Bolander & Fejes (2019) påpekar att efter analysen har påbörjats så kan datainsamlingen behöva kompletteras, detta görs tills materialet har uppnått mättnad vilket innebär att ytterligare insamling inte tillför någon mer kunskap (Malterud, 2014). Dessa kompletteringar gjordes 2021-04-29 genom att perioderna januari, mars, juli och december delades upp mellan författarna, sedan samlades det in 25 inlägg i följd från ett annat datum under samma månad och dessa analyserades. Det kunde då konstateras samma mönster och således ansågs mättnad var uppnådd.

Analysen utgick från Bolander och Fejes (2019) analysmetod. Första steget blev att göra datainsamlingen, genom att samla in inlägg från Flashback Forum. Andra steget var att göra en genomläsning av allt insamlat material för att få en överblick. Under denna process skrevs nyckelord och tankar ner. Efter att detta var gjort skapades analysfrågor utefter materialet såsom: Vad sägs om SARS-CoV-2 och covid-19-pandemin i texterna? Hur talas det om sjukdomen covid-19? Vad framställs som sanning? Vilka subjektspositioner framträder? Vad utesluts genom detta tal? Genom denna analysen sågs ett mönster genom teman som uppkom, dessa teman var: spekulationer, olika känslor, kritik mot media, regering och myndigheter samt diskriminerande uttalanden. På grund av etiska skäl, där citat inte fick användas i examensarbetet (Folkhälsovetenskapliga avdelningen, 2021) har analysen inte kunnat illustreras i tabeller, det vill säga hur det utifrån citat kunnat frambringa funna diskurser.

För att uppvisa analytisk tyngd delades analysen upp i fyra delar i enlighet med Bolander och Fejes (2019). Analysen skedde dock inte steg för steg utan var flytande och alternerade mellan de olika delarna. Första steget var att beskriva vad som sades och hur det sades och andra steget i analysen var en fördjupad analys av detta. Det tredje steget belyste vad som togs för givet (och

därmed osynliggjordes) i datamaterialet och i fjärde steget analyserades vad som osynliggjordes (och därmed togs för givet) (Bolander & Fejes, 2019).

Förförståelse och förhållningssätt

Vid kvalitativa studier och analysarbete behövs det ett medvetet förhållningssätt till förförståelsen. Malterud (2014) beskriver att som en del av förförståelsen bär författare med sig teoretiska föreställningar, vilka både utvidgas och justeras under arbetets gång med det empiriska materialet. Båda författarna till denna studien har studerat på det Folkhälsovetenskapliga programmet vilket kan påverka kunskap, synsätt och förhållningssätt till covid-19, men även påverka förhållandet till myndigheter och staten. Detta medvetandegjordes under hela processen för att inte påverka datainsamling och analysarbetet i alltför hög grad. Dessutom bidrog det dubbla författarskapet till att minimera risken för att individuell förförståelse och subjektiva perspektiv skulle påverka resultatet i alltför stor utsträckning. Författarna har således visat på reflexivitet, vilket innebär att ett aktivt förhållningssätt till förförståelsen, som utmanades under hela processen. Författarna har därmed hela tiden konfronterat de egna föreställningarna och kritiskt granskat slutsatser som dragits. Resultatens giltighet och tillförlitlighet har således också kunnat stärkas eftersom dessa begränsas av om forskares åsikter framgår tydligt i materialet (Malterud, 2014).

Etiska aspekter

Enligt Bryman (2016) lyfter forskning på internet och uppkomst av nya plattformar nya diskussioner om etiska frågor och konsekvenser. En sådan etisk fråga är användningen av personuppgifter som var aktuellt i detta arbete. Dataskyddsförordningen, kort kallad GDPR, trädde i kraft 2018 (Integritetsskyddsmyndigheten [IMY], 2018) och har bland annat till syfte att skydda grundläggande fri- och rättigheter hos enskilda personer, speciellt rätten till skydd av personuppgifter. Dataskyddsförordningen har också till uppgift att anpassa regler till det nya digitala samhället och gäller till stor del både automatisk och manuell hantering. Personuppgifter avser uppgifter som enskilt eller i kombination av andra uppgifter kan härledas och identifiera en levande person. Exempel på personuppgifter är personnummer eller namn, men också IP-adresser och kodade eller krypterade uppgifter om dessa med hjälp av kompletterande uppgifter kan identifiera en person (IMY, u.å.).

En annan etisk fråga som ställdes i dager i detta arbete var informerat samtycke. Bryman (2016) diskuterar att ju mer publikt eller allmänt ett forum är desto lägre krav ställs på forskare att skydda anonymiteten eller konfidentialiteten samt när det gäller att få ett informerat samtycke. Bryman (2016) menar att forskare kan använda information som lagts upp frivilligt och avsiktligt på offentliga domäner utan samtycke från individerna så länge som anonymiteten skyddas. I anvisningarna för examensarbete vid Folkhälsovetenskapliga avdelningen (2021) vid Högskolan i Skövde lyfts informerat samtycke, tillämpning och hantering av personuppgifter på internet vilka var särskilt aktuella i denna studie. Flashback är ett öppet forum som inte kräver medlemskap för att läsa och där användarna är anonymiserade inför varandra, det vill säga att personuppgifter inte kan utläsas från användarnamnet på forumet. Central utgångspunkt för studien var att skydda individerna som skrivit inläggen på forumet och därför fanns det för studien inte någon avsikt att inhämta användarnamn utan endast att analysera de kommentarer som hade publicerats. Således ansågs personuppgifter i detta fallet vara skyddade. Som ett ytterligare led i att skydda individernas anonymitet och integritet togs det beslut om att inte ange det exakta namnet på tråden eller foruminläggens datum för den diskussionstråd som användes i analysen, eftersom att detta kan möjliggöra att ursprungskällan uppsöks och information om användarnamn kan inhämtas. Istället har en sammanfattning av innehållet i inläggen med referens till månad och år gjorts. Enligt anvisningarna får heller inte citat

användas i resultattexten (Folkhälsovetenskapliga avdelningen, 2021) varpå detta utesluts. För att säkerställa en korrekt tolkning har istället författarna initialt gjort analys var och en för sig vilka sedan jämförts med varandra och i de fall där olika tolkningar framkommit har en gemensam utsaga diskuterats fram.

American Psychological Association (APA) är ett vanligt system för att hantera referenser inom ämnen som psykologi och vårdvetenskap (Karolinska Institutet, 2021). Enligt Karolinska Institutet (2021) visar en korrekt källhänvisning på akademisk hederlighet genom att det klargör vilka kunskaper andra eller författarna själva bidrar med inom området. Det visar också respekt gentemot det arbete som andra författare gjort genom att forska och skriva. För detta arbete utgick uppsatsskrivandet från detta referenshanteringssystem, bortsett från ovan nämnda beslut som togs efter diskussion med berörd institution.

RESULTAT

Analysen uppdelades i enlighet med Bolander och Fejes (2019) modell genom att först visa hur diskursen byggdes upp, nästa steg var att visa på vad diskursen gjorde genom fördjupning och sedan i de två sista stegen visa vilka följder detta fick genom att belysa vad som togs för givet och vad som osynliggjordes.

Vad talas det om och hur

Spekulationer

Innan viruset hade spridit sig globalt i januari 2020 visade materialet på en hel del spekulationer i forumråden. Spekulationerna innebar frågor om antal smittade, vilka som sprider viruset och om ett eventuellt framtida vaccin. Tonen var generellt saklig, men det förekom till viss grad starka ord som apokalyps, digerdöden, allvar och mörkläggnings. Det spekulerades mindre i mars 2020 jämfört med januari 2020. De spekulationer som fanns övergick då till att handla mer om hur världen skulle kunna hantera en pandemi och vad som kunde komma att hända framöver i närtid. Tonen var en aning mer alarmerande och orolig. Ord som användes för att ge tyngd till diskussionerna var terroristattacker mot regeringen, realitet istället för risk, läckta uppgifter, utmaning i Stockholms sjukvård, katastrofläge och inkubationstid. I juli 2020 spekulerades det i högre utsträckning igen och då handlade det främst om eventuell flockimmunitet, antikroppar och vad den minskade smittspridningen kunde bero på. Diskussionerna präglades av självsäkra siffror om flockimmunitet och det förekom dessutom en del *jag anser-* och *jag tror-*spekulationer. Spekulationerna minskade i december 2020 igen och då handlade det om eventuell överdödighet, dödstal, om sjukvården och lite om vaccinationerna som då var på gång. *Jag-*spekulationerna fortsatte och det förekom också sakliga diskussioner. Ord som användes för att ge tyngd till diskussionen var fasansfullt, förödande, överdödighet och förnekarna.

Oroslöshet kontra upprörande känslor

I januari 2020 dämpades mycket oro i forumet, bland annat sades det att influensa dödar fler än covid-19 och en del relaterade till tidigare SARS- och MERS-utbrott. I mars 2020 förminskades andras rädslor och covid-19 fortsatte att jämföras med en vanlig influensa, dock inte i samma utsträckning som i januari 2020. I juli 2020 dämpades orostankar genom argument att demonstrationer som skedde runt om i världen inte var smittspridande, att inläggningar på IVA minskade, att smittspridning minskade till följd av att folk levde mer avskilt och följde rekommendationer. Oro dämpades också genom att hävda att flockimmunitet var nådd och riskerna med att resa tonades ner samt virusets omfattning. De som dämpade oron i tråden december 2020 gjorde det genom att relatera till att andra sjukdomar hade gått ner och att influensan tidigare hade betett sig värre. Dessutom tonades dödstalen ner, oron kring smittspridning i hemmet tonades ner med att smitta skedde i offentliga utrymmen och oron dämpades genom att tona ner covid-19s påverkan på sjukvården.

Rädslan under januari 2020 visade sig genom katastroftankar och bland annat nämndes apokalyps. Rädslan gav sig i uttryck genom att det nämndes att folk som bar ansiktsmask skrämde, det nämndes en rädsla ifall att covid-19 skulle vara dödligare än ebola, rädsla för asiater på tunnelbanan och rädsla för att covid-19 skulle kunna vara värre än svininfluensan. Rädsla i mars 2020 innefattade bland annat att individerna själva eller att familjemedlemmar skulle bli smittade. Det uttrycktes även rädsla för hur tufft det skulle kunna bli och även för hur sjukvården skulle kunna hantera en pandemi. I juli 2020 handlade rädslan främst om smittspridningen. Detta yttrades genom oro för spridningen när folk skulle börja samlas igen till hösten och oro för spridningen i andra länder. Rädslan yttrade sig också genom att det målades upp skräckscenarion för hur utvecklingen skulle komma att bli med sjuka och döda,

det uttrycktes att det skulle bli kaos. Rädslan som uttrycktes i december 2020 var en oro för ökade dödstal och antal IVA-vårdade, vilket förmedlades genom att det användes uttryck som tragedi och befarade katastrofscenarion. Det uttrycktes även oro för smitta bland barn och att dessa skulle ha blivit smittade till och från skolan.

Samhällskritik

Ingen kritik riktades mot myndigheter eller Sveriges regering under januari 2020. När pandemin deklarerades i mars 2020 ökade kritiken mot regering och myndigheter avsevärt. Denna kritik yttrades genom att det skrevs att det inte gjordes något åt smittspridningen, det ställdes frågor om regeringen var onda och det sades att Folkhälsomyndigheten inte lyssnade på WHO. Vidare förmedlades kritiken genom att påstå att myndigheterna hade haft huvudet i sanden och att de hade låtit smittan spridas fritt. Ord som användes var bland andra plakat handlingsförklaring. Kritik och ifrågasättande av kompetens förekom också mot flera offentliga personer under samma period. Under juli 2020 minskade kritiken mot myndigheter och Sveriges regering. De som framförde någon form av kritik gjorde detta genom att de hånade statsministern, gjorde sig lustiga över strategin men även ett par inlägg om kritik mot testningen förekom men inte frekvent. I december 2020 handlade kritiken om att restriktionerna gällande skolbarn hade behövts tidigare och en del kritik riktades direkt mot statsepidemiolog Anders Tegnell. Det förekom också en del kritik mot att det inte hade rekommenderats munskydd. Tidigare uttalanden som Folkhälsomyndigheten hade under våren och sommaren kritiserades i december 2020.

Under januari 2020 kritiserades media och det handlade uteslutande om att medierna förde skrämselfpropaganda och att media skrämde upp folket. I mars 2020 fanns det inget fokus på media, det enda som kritiserades kopplat till media var att Melodifestivalen genomfördes bara dagar innan covid-19 deklarerades som en pandemi. Ingen kritik mot media skedde i juli 2020. Endast ett inlägg som innebar kritik skedde under december 2020.

I januari 2020 förekom det kritik mot globaliseringen och världens ökande befolkning, vilket uttrycktes genom att det spekulerades att viruset spreds utan att hejdas genom resande och massinvandring. Vidare ansågs klimatkrisen vara en bluff och ett politiskt utspel samt att viruset utgjorde den verkliga faran och naturens sätt att rensa upp i den överbefolkade världen. Det nämndes även att ifall viruset sprids skapar det bättre förutsättningar för jordens återhämtning och överlevare.

Diskriminering

I januari 2020 skrevs kommentarer om att Kina gömde information om viruset, att alla virus utgick från Kina, att kommunist-Kina gjorde vad de ville och att Kina var mer rädda för demokrati än för viruset. Det uttalades dessutom nedlåtande mot Kinas ambassadör i Stockholm och en önskan om att ambassadören skulle bli smittad i Kina. Vidare uttrycktes i forumet en rädsla för asiater på tunnelbanan i Sverige. Rasistiska uttalanden mot Kina och asiater förekom inte i samma utsträckning och var i princip obefintlig under resterande månader som datainsamlingen skedde.

I januari 2020 yttrades det att Afrika och Asien skulle ställas som ansvariga för överbefolkningen och det förekom kommentarer om att det hade varit för det bästa om viruset hade fått härja där för att lösa problemet med överbefolkning. I samband med diskussionen förekom det rasistiska uttalanden där människor i Afrika ansågs vara mindre värda i förhållande till västerlänningar vilka ansågs vara produktiva. Det målades upp en bild av afrikaner med flugor i ansiktet och N-ordet användes. Reaktionen på antisemitiska uttalanden förekom också,

där det dementerades att judar skulle vara smittspridare. Även i mars 2020 figurerade det nedsättande kommentarer och då mot öststater som benämndes som skräpländer. Det uttrycktes att dessa räknade med att bli försörjda av EU i likhet med människor i förorten som lever på bidrag. Flera rasistiska uttalanden förekom i juli 2020, bland annat uttrycktes det att människor från Afrika inte förstod sig på hygien och att dessa undermänniskor självklart spred smitta. Det förekom dessutom kommentarer om att omvärldens dödsfall var irrelevanta, då deltagarna bodde i Sverige och därav var omvärlden inget att bry sig om. Vidare talades det nedsättande om stockholmarna och deras förmåga att hålla distans till varandra. De liknades vid en koloni av pingviner som inte kunde uppföra sig. I december 2020 förekom det inga rasistiska inlägg av liknande kaliber.

Under januari 2020 uttrycktes det diskriminerande mot äldre och sjuka i tråden, bland annat sades det att viruset var inget att oroa sig för förrän unga och friska drabbades. Eftersom det bara var gamla och sjuka som dog ansågs det att viruset inte var något att lägga energi på. Resterande månader var fokus på att Sverige hade misslyckats med att skydda de äldre, alltså tvärtemot vad som uttrycktes i januari 2020.

I mars 2020 nämndes för första gången begreppet förnekare. En förnekare ansågs vara en person som förnekar att viruset existerar. Det nämndes bland annat att en förnekare utan munskydd inte brydde sig om personer i omgivningen med munskydd och vid ett annat tillfälle utpekades en annan forumdeltagare för att vara en större förnekare än Tegnell.

Fördjupad analys av vad det talas om och hur

Spekulationsdiskurs

I datamaterialet kan det utläsas med ett genomgående mönster att flashbackanvändaren förhöjer sin kompetens och det förekommer ett jämförande med experter. Detta visas genom att inläggen skrivs med ord som *jag fastställde* och *jag tycker*. Det finns likheter och mönster i olika inlägg där uttrycken kan utläsas som självsäkert, tolkningen som görs är att det som sägs är sanning och det kan även tolkas som om att de framställer eller likställer sig själva som experter. Att benämna sig själv tillsammans med forskare kan anses öka trovärdigheten för jaget. Ord som givetvis, som nämns i inläggen, kan ses som en sanningsskapare vilket ger ytterligare eftertryck för att det som sägs skall uppfattas som trovärdigt och sanning. Men den förhöjda kompetensen visar sig också genom att det anses att allmänheten kan få mer relevant kunskap via nätet än vad myndigheter och föreskrifter kan ge (mars, 2020) samt att det i kritiken kring Kina förekommer uttalanden som låter tro att personerna har insyn i det kinesiska styret, dess partipolitik men också i den kinesiska kulturen (januari, 2020).

Det spekulerades i januari 2020 om vilka det är som kommer att sprida smittan i Sverige och på vilket sätt. Generaliseringar förekommer över hur turisterna kommer att bete sig när de kommit hem, till exempel på grund av att alla pengar som spenderats på resan så är det otänkbart att de stannar hemma sjuka från jobbet. Detta framställs väldigt generaliserande och *man* används för att beskriva scenarion hur dessa kommer sprida smittan. Detta görs med en hånande ton över hur den typiska turisten kommer att bete sig.

Vid spekulationer om covid-19s eventuella fara används jämförelser med digerdöden och spanska sjukan, medan när individerna vill lugna ner och förminska faran används jämförelser med SARS och MERS. Även när det pratas om dessa sjukdomar råder det oenighet, vissa menar i januari 2020 att covid-19 kommer att vara lika allvarligt som den samtidigt som andra menar på att under SARS-epidemin och även gällande MERS var det enbart 800 som avled.

I spekulationsdiskursen förklaras subjektet flashbackanvändarens position gentemot andras kunskap och expertområde genom att använda uttryck som *jag anser* och *jag tycker*. Genom detta tal förhöjer flashbackanvändaren sitt kunnande i ämnet. Vidare fortsätter diskursen genom att det uttrycks självsäkra siffror om flockimmuniteten, utefter vad som kan tolkas som egna spekulationer. I forumtråden tar forumdeltagarna sig an positionen som kunniga och därmed kan makten av kunskapen anses vara hos dem som anser sig vara kunniga eller experter. Detta uttrycks bland annat genom att det sägs att allmänheten får mer kunskap genom internet än vad myndigheter kan ge, det spekuleras om vilka som kommer sprida smittan och om tidigare pandemier.

Känslodiskurs

Genomgående visade materialet på oroande känslor i varierande grad. I januari 2020 förekom det delvis försiktigare uttryck och farhågor kring utvecklingen av viruset med oro över att det ska vara en ny svininfluensa på gång eller att det alltid finns något att vara rädd för. Men betydligt mer värdeladdade ord förekommer också. I resonemang kring virusets spridning och påverkan kretsar uttrycken kring döden som att viruset har kraft att döda miljontals, att viruset kommer ta död på mänskligheten och att många kommer dö. Men det talas också om samhällets kollaps och löpeld används som uttryck vid tal om smittspridning. Känslodiskursen tog en annan riktning under mars 2020 då det började uttryckas katastroftankar och det användes värdeladdade ord när det talades om pandemin, till exempel användes uttryck som katastrof och vid ett jämförande med spanska sjukan talades det om global katastrof. När diskussionen handlade om en eventuell nedstängning av Sverige talades det om att landet rasar och att det är kört, det kunde skönjas en viss uppgivenhet vid dessa uttryck som även kunde ses när Sverige jämförs med Norges ekonomiska resurser att kunna skydda folket från kaos och blodbad. Tragedi är ett annat värdeladdat ord som förekom i samband att den andra vågen av covid-19 skördar dödsoffer runt om i världen i december 2020.

För att måla upp skräckscenarion och som benämning för att läget kommer att förvärras användes uttryck som panik. Detta har även använts för att fördumma individers oroande känslor för att håna och fördumma andras oro angående viruset, det menas att folk får panik i onödan när det inte finns något att få panik över. Gamla talesätt används för att fördumma andra, bland annat sägs det gör höna av en fjäder och att det påminner om pojken och vargen (januari, 2020). I januari 2020 var det som mest jämn balans mellan individer som oroade sig och som dämpade oron. De som oroade sig söker svar och ställer frågor, vilket i motsats kan ses att de som dämpade oron gjorde det med en hårdare ton och med självsäkra spekulationer. På grund av att de som oroar sig har en mer försiktig framtoning kan det därför tolkas som att den som hade makt i diskussionerna i början på året var de som dämpade oron för viruset, detta gjordes genom att de bland annat fördummade andras kommentarer och med självsäkra uttalanden. Andras uttalanden bemöttes bland annat med uttryck som *du har fel* och de självsäkra uttalanden som fanns kunde bland annat uttryckas genom att det sades hur något kommer att bli. Andra sätt för att fördumma och dämpa oron för viruset användes och hänvisade då till att folk var hypokondriker, vilket kan tolkas som ett sätt att nedvärdera och fördumma andras oro. Det nämndes också att oroa sig för viruset var transigt. I mars 2020 förändrades balansen mellan inlägg som oroade och som dämpade oron, då förskjuts fokuset till att handla mer om oro jämfört med tidigare. Oron handlade mer om uppgivenhet och frågor om varför inget görs mot att stoppa viruset och uttryck som det är kört används. Här intog flashbackanvändaren positionen av en uppgiven känsla gentemot smittspridning och virus.

Samhällskritisk diskurs

Genomgående för hela året är att det förekommer ett språkbruk mot olika offentliga personer

som figurerat i olika sammanhang under pandemin som kan uppfattas som nedvärderande eller som försvagande av makt. Ett exempel är att statsministern under juli 2020 benämns som *svetsaren*, vilket kan ses som härskarteknik i form av ett sätt att håna och underminera makt. Möjligt försök till härskarteknik sker också då en offentlig person vid ett par tillfällen i mars 2020 benämns med fel namn. Forumdeltagarna uttryckte även att de *avfärdade* Tegnell och genom detta tal förminskades Tegnells roll samt kunnighet. Flertalet offentliga personer får också attribut tilldelade till sig utifrån sitt utseende eller hur de uppfattas. Under mars 2020 förekommer uttryck kopplat till personer såsom att vara ful, se ut som en skräckdla, vara psykotisk eller en dåre som tuggar fradga.

När diskussionen inriktas mot att kritisera regeringen och myndigheternas hantering av pandemin, användes starka ord som till exempel *folkmord* och *handfallenhet*. Vidare kritiserades dem för att utföra *experiment*, det ställdes även frågor om de är *onda* och *idioter*. Det förekom dessutom kommentarer om att regeringen och Folkhälsomyndigheten är ansvariga för smittspridningen och lyfter bort ansvaret från individer, till exempel nämns det att det är inte de som rest som bär ansvaret för smittspridningen. Det förekom även självsäkra uttalanden om att strategin inte fungerade och att det var självklart från början. Det nämns även ofta att Sverige var *sämst*, *sämst* i klassen och *sämst* i Norden.

I den samhällskritiska diskursen antog flashbackanvändaren en positionering där det riktades kritik mot massmedia, regeringen och myndigheterna. Det kunde skönjas ett försvagande av beslutsprocesser genom att förminska dessa, detta uttrycktes genom att bland annat skriva ironiskt att *var det så svårt att få till*, påståenden om att rekommendationer kunde komma tidigare och även *senfärdighet* uttrycktes.

Diskrimineringsdiskurs

Genomgående för materialet är att diskursen bildar olika skikt bland människor där alla inte anses lika värda, även om målet för uttalanden skiljer sig lite åt över året. I januari 2020 talas det återkommande om att Kina är en *diktatur* och de framhävs som lögnare vilka saknar anledning att vara ärliga. Det uttrycks också oro och irritation över människor med asiatiskt ursprung i kollektivtrafiken och en tro att dessa personer skulle sprida sjukdom trots att de befinner sig i Sverige.

Under året görs en markant åtskillnad mellan den goda västvärlden och nedvärdering av andra människor. Redan i januari 2020 förekom det uttryck om att afrikaner skulle vara av sämre värde och sedan i juli 2020 nedgraderas till att vara *jävla undermänniskor*. I mars 2020 riktas kritik mot *allas lika värde* vid en diskussion kring stängning av gränser och vissa östeuropeiska länder refereras till som *skräpländer*. Västerlänningar däremot anses vara de som får samhället att fungera (januari, 2020). Därtill raljeras det över storstadsbor och människor som lever där liknas vid djur. Stockholmare liknas vid pingviner i en koloni (juli, 2020) och London- och New York-borna som råttor i sockerlådor (januari, 2020). Vidare förekommer det under hela året svordomar i samband med nedvärdering av befolkningen i Sverige. Att använda svordomar såsom *jävla undermänniskor* (juli, 2020) eller att vissa personer är *jävla clowner* eller *jävla lodisar* (mars, 2020) kan ses som en extra förstärkning för att ytterligare betona dessa människors underlägsenhet. I samband med diskussion under december 2020 kring hemmavarande för skolbarn med covid-19-smitta i familjen förekommer uttryck som *jävla sinnessjukt*.

Gällande åldersdiskriminering uttrycks det att *gamla och sjuka* dör och det är först när *vanliga och annars friska* dör som det är dags att oroa sig. Att uttrycka sig med ordet *vanliga* gör att

det skapas en åtskillnad mellan individer, det kan även tolkas som om att äldre och sjuka inte är lika mycket värda. När pandemin pågick ett tag ändras diskussionen i juli 2020 och framåt, då är det dåligt att de som är äldre och sjuka inte har skyddats tillräckligt.

I diskrimineringsdiskursen intog flashbackanvändaren en position av en mer fientlig sida. Diskrimineringsdiskursen skapar sanning om förhållandet mellan smittspridning och flashbackanvändaren. Genom diskursen kan det skönjas att det var *andra* länder, *andra* kontinenter och *andra* åldersgrupper som bar ansvaret för viruset och som borde ha oroat sig. I början gjorde det inget om gamla och sjuka dog, men sedan skiftades fokus till att ansvariga inte gjort allt för att skydda de äldre och sjuka.

Vad som tas för givet (och därmed osynliggörs)

Det tas för givet att de som skriver i tråden är pålästa, detta visar sig genom att det bland annat nämns att tråden ligger under kategorin Vetenskapsforum på Flashback Forum som ett argument för att inte komma med konspirationsteorier bland annat. Det sägs också att evidensbaserade källor efterfrågas i tråden, vidare talas forumtråden om som en vetenskapstråd. I och med detta språk kan det utläsas att de som inte tror på eller använder sig av vetenskapen inte är välkomna i tråden.

När kritik mot myndigheter och regering tas upp pratas det om att det är deras ansvar och inte individens med smittspridningen och det uttrycks på ett sätt som att det hålls med och tas för givet att generellt sett är folk i tråden emot myndigheter, experter och regeringen. Detta kan te sig genom att det skrivs mer konstateranden snarare än att det bjuds in till diskussion genom exempelvis frågor eller en mer ödmjuk ton. De få i tråden som håller med myndigheter eller försvarar strategin möts av hånande ord, bland annat genom att det skrivs på ett nedlåtande sätt eller som om att de är korkade.

Genomgående för de olika diskurserna är att de skapar ett *vi* och ett *dem* där *vi:et* ger uttryck för ett inkluderande, att vara på ett visst sätt kan förknippas med det som tas för givet eller anses vara normalt. Bland annat skapas det ett *vi och dem* mellan personerna på forumet, till exempel mellan de som kan, vet och förstår till skillnad mot *de* som inte är av samma åsikt och anses oförmögna att ta till sig av information. Det skapas också ett *vi och dem* mellan forumanvändare och myndigheter, mellan "vanliga svenskar", förortsbor och stadsbor samt mellan västerlänningar och övriga världen. I kommentarer kring omvärlden kan skönjas att det etniskt svenska och det västerländska ses som det normala medan afrikaner, öststater och asiater är det onormala. Ytterligare distansering skapas till andra genom att det skrivs *dina* och används i inlägg för att motsätta sig vad andra forumdeltagare skrivit. Detta mönster kan även urskiljas genom att det skrivs som om att det är *de andra* som kommer att smitta *oss* och att *alla andra* gör fel i hanteringen av viruset.

Det talades nedsättande och förekom kritik mot Kina för att vara en icke-demokratisk diktatur med bristande insyn i statsapparaten. Kritik förekom också mot diverse media för att sprida falsk information och skrämselfpropaganda, vilket kan anses vara antidemokratiska handlingar. Det kan därmed tas för givet att forumdeltagarna ansåg sig ha ett demokratiskt förhållningssätt och demokratiska värderingar.

Vad som osynliggörs (och därmed tas för givet)

En del av diskussionerna i forumet präglades av kritik mot myndigheterna och regeringen, detta uttrycktes genom att det talades om att de i forumet visste bättre och att strategin var förkastlig. Det sågs exempelvis i mars 2020 att politiker, myndigheter och journalister var korrumpierade.

Genom detta talet kan det tolkas som icke åtråvärt att besitta ett jobb på myndigheterna eller hos regeringen då de ansågs vara inkompetenta. Forumdeltagarna tyckte att deras sätt är rätt, ansåg att det inte funnits framförhållning och genom detta tal kan det tolkas som om att de i forumet själva hade haft framförhållning. Det kan därmed tas för givet att forumdeltagarna inte besitter några myndighetsjobb, arbetar hos regeringen eller inom journalistik. Vidare kan det tolkas, utifrån det sätt det skrivs på, att de inte heller trodde att någon myndighets- eller regeringsanställd samt journalist läser i forumet.

Förutom den kritik mot myndigheter och regering som forumet präglas av får också statsepidemiolog Anders Tegnell en del kritik personligen redan i mars 2020. Detta uttrycktes genom att säga att Sveriges prioriteringar handlade om att göra Tegnell tillfredsställd och även så sent som i december 2020 sades det att Tegnell hela tiden har haft fel och var orsak till det läge Sverige befann sig i. Att likställa Tegnell vid Folkhälsomyndigheten, där beslut som fattas ses som hans egna, kan anses osynliggöra vetenskapen som förekommer på myndigheten och även den yrkesroll Tegnell innehar.

Genomgående genom alla perioder var att flashbackanvändaren aldrig talade som om att äldre individer var närvarande på forumet, vilket kan tolkas som om att det tas för givet att de som verkar och skriver på forumet inte är äldre. Samma tolkning gjordes för individer med bakomliggande sjukdomar då det aldrig talas som om att de var närvarande på forumet och därav kan det möjligtvis tas för givet att flashbackanvändaren är yngre, möjligtvis medelålders och frisk. Det talades mycket sällan i forumet om att de själva skulle ha varit sjuka i covid-19, varit inlagda eller att närstående varit sjuka, inlagda eller avlidit. Eftersom det inte talades i någon större utsträckning om drabbade i närområdet och om viruset samt sjukdomen inte är närvarande så kan det osynliggöra faran, det kan även bidra till större skepsis till virusets existens eller farlighet.

I den diskriminerande diskursen framställs den västerländska överlägsenheten som en självklarhet. Det västerländska levernet sågs som en självklarhet, produktivt, ett korrekt och riktigt sätt att leva och på vilka samhällets funktion vilar. Något att eftersträva. Omvärlden däremot sågs som skräp, inte bidragande till samhället och underlägsna. Därmed positioneras det icke-svenska och icke-västerländska som icke önskvärt och kan anses vara i behov av att normaliseras.

Jorden ansågs behöva återhämtning och Moder Jord nämndes samt att viruset var skapat av naturen. Det pratades på ett sätt som om att människan inte hade något ansvar över vad som hade hänt utan att det är Moder Jord som vill återhämta sig, det sägs att det är naturens sätt att säga ifrån. Det kan antas att människan inte har något ansvar för att naturen gör ändå som den själv vill och genom detta sätt att tala osynliggörs människans påverkan på jorden och för virusets uppkomst.

DISKUSSION

Resultatdiskussion

Denna studies syfte var att undersöka hur individer på Flashback Forum har talat om och förstått covid-19-pandemin och analysen kunde urskilja flera diskurser: spekulationsdiskurs, känslodiskurs, samhällsdiskurs och diskrimineringsdiskurs. De identifierade diskurserna vittnar om komplexiteten bakom dessa, att en skarp gränsdragning mellan dem är svår att göra och att diskurserna ofta går in i varandra. Winther Jørgensen och Phillips (2000) uttrycker komplexiteten genom att händelser innehåller flera olika diskurser samtidigt och att dessa också kan kombineras på olika sätt.

Enligt Malterud (2014) är diskurser ett sätt att tala om olika företeelser utifrån en kultur och att språket således har en viktig roll när det kommer till att skapa och återskapa makt gentemot olika områden. Winther Jørgensen och Phillips (2000) menar att makt inte handlar om förtryck utan något som skall förstås som produktivt och som positiva villkor som skapar möjligheter för det sociala. Makt är nära förenat med diskurs, författarna menar även att makt och kunskap är beroende av varandra och att diskurser i hög utsträckning medverkar till att forma de subjekt som är samt de objekt det kan tänkas finnas kunskap om. Makten bidrar till att något positioneras som normalt och åtråvärt medan annat positioneras som icke åtråvärt och i behov av normalisering (Bolander & Fejes, 2019).

Diskursernas betydelse

Forumtråden som analyserats sägs vara en vetenskapstråd. Detta till trots framkommer ändå en tydlig spekulationsdiskurs i forumet. När något är ovisst och det inte finns tillräckligt mycket information kan risken öka för att det börjar spekuleras och fynden i denna studie visar tydliga samband mellan frekvensen av spekulationer och tillgången på information. I början spekulerades det om framtiden, medan när pandemin pågick ett tag spekuleras det hur det var i det läget som var just då. I slutet på året övergick det till att det kommunicerades om året som hade varit och om årets överdödlighet. Winther Jørgensen och Phillips (2000) belyser beroendet mellan kunskap och makt, vilket kan appliceras på dessa fynd - för att återfå makt och kontroll skapas det en spekulationsdiskurs. Utifrån forumdiskussionerna går det inte att utläsa vilken utbildning eller reell kunskap forumdeltagarna besitter samt att källhänvisning saknas till stor del, därav hänvisas uttalanden som spekulationer.

Det fanns ett tydligt uttryck av agg gentemot ansvariga för restriktioner och strategier. Enligt Sandman (2012) är det när bestämmelser är påtvingade som det skapas upprördhet bland individer och invånare, vidare anser författaren att en strategi vid riskhantering är att använda sig av mer eller mindre frivilliga åtgärder för att minska upprördheten. Det är av stor vikt att hitta en medelväg, då det är svårt att luta åt det ena eller andra hållet. Fynden i denna studie vittnar om att forumdeltagarna trots frivillighet i restriktionerna från myndigheterna ändå har blivit upprörda över hanteringen. Det efterfrågas lockdown, tvång av ansiktsmasker och hårdare restriktioner samt rekommendationer. Detta kan diskuteras om det beror på ett redan infekterat diskussionsklimat där deltagarna förväntas vara kritiska mot regeringen och myndigheterna eller ifall det har brustit i kommunikationen från ansvariga. Detta behöver undersökas vidare.

Om individer inte ges utrymme att motsätta sig de som syns mest i tråden utan att bli hånade och tystade, finns risken att bara en del får synas och det kan då diskuteras vad som händer med det demokratiska samtalet i förlängningen (SOU 2020:56). I en nyligen gjord studie av Chang et al. (2020) över olika taiwanesiska medier online påvisas att språket som används online kan ha en stigmatiserande inverkan. Författarna menar att sammantaget visar resultaten att nyhetsbevakning online fungerade som en grogrund för negativitet och att ställningstaganden

som gjordes flyttades över till Facebook, forumposter, Instagram och Youtube, särskilt när nyhetsartiklar innehöll känslor. Känslodiskursen i denna studie visade att mer oro i omvärlden, till exempel att pandemin deklarerades, även skapade mer oro på forumet och i diskussionsklimatet. Därför kan det vara viktigt att även attackera hur språket används i andra kanaler för att få effekt på sociala nätverkssidor.

Vad som saknas i studiens resultat är nyanser av ifall närstående eller en själv drabbats av sjukdom. Detta kan tänkas ha både påverkat tonen i diskussionerna och empatiförmågan men även attityden gentemot åtgärder, det kan således diskuteras ifall orosdämpandet hade sett annorlunda ut ifall det funnit närmare kontakt mellan flashbackanvändaren och covid-19. Sandman (2012) menar på att när en närstående drabbas av till exempel sjukdom så är risken mer närvarande än om ingen i närheten drabbas och tänkta åtgärder vidtas inte i samma utsträckning. Vidare kan det även diskuteras utifrån premissen att den typiska flashbackanvändaren är en medelålders man med hög inkomst (Internetstiftelsen, 2019), som kan tänkas ha jobbat hemifrån under pandemin och ifall det har påverkat synsättet på viruset och riskhanteringen jämfört med om forumet hade bestått av mestadels kvinnor som till exempel jobbar inom vården. Sandman (2012) redovisar att hemmet kan anses som en säker plats, där risker inte är lika påtagliga eller stora. Detta innebär att ifall individer då har arbetat hemifrån kan det möjligtvis påverkat benägenheten att ta viruset och restriktioner på stort allvar. Eftersom Flashback Forum befinner sig på internet kan det också antas att större delen av diskussionerna sker i hemmet, vilket kan diskuteras ha påverkat synen på riskerna. Sandman (2012) säger vidare att ju mer minnesvärd en risk är desto mer upprördhet bildas, detta kan appliceras på fynden i resultatet gällande andra epidemier, pandemier och med svininfluensan i närtid.

Diskrimineringsdiskursen var mer närvarande i början då stort fokus låg på Kina, men övergick sedan till andra delar av världen för att slutligen landa i att mestadels handla om Sverige. Chang et al. (2020) redogör att information online gällande covid-19 som associerades med Kina var en tänkbar pådrivare till främlingsfientlighet som kan ha bidragit till att skuldbelägga Kina. Författarna diskuterar att ett kränkande och stigmatiserande språk kopplat till covid-19 dels visar på ett bristande medborgerligt ansvar men uppmuntrar också till bias, fientlighet och diskriminering. För denna studien kunde en tydlig diskrimineringsdiskurs urskiljas, även om intensiteten i diskursen och målen för diskriminering varierar mellan analyserade perioder.

Genomgående för diskurserna var att det kunde urskiljas ett vi och ett dem. Av särskild vikt för att förutse onlinekommunikation är deindividualisering, vilket handlar om huruvida individer prioriterar gruppnormer i förhållande till den individuella identiteten. Traditionellt anses att tillhöra en grupp och anonymitet som faktorer för att mista jaget, kontrollen över sitt beteende och att det leder till mer extrema argument (Reicher et al., 1995). Men gruppåverkan kan också ha andra möjligheter. Reicher et al. (1995) presenterar modellen Social identity model of deindividuation (SIDE), som visar att en förlust av jaget kan ha en ökande effekt och att anonymitet inom en social grupp kan maximera de möjligheter som ges till gruppmedlemmar samt skapa en stark kollektiv identitet. Seiter och Brophy (2021) undersökte tre olika sociala nätverk utifrån modellen och enligt dem är Reddit ett forum, som i kontrast till Facebook och Youtube, erbjuder användarna anonymitet och som försöker skapa kommunikativa uppförandenormer. Författarna diskuterar att baserat på de fynd de gjort kan Redditanvändare ha en mer framträdande gruppidentitet än användare på Facebook och Youtube, därför kanske de kan se sig själva som mer representativa för sitt forum. Detta kan också antas gälla för användare av Flashbacks Forum.

Vad kan fynden användas till

För att bidra till det svenska folkhälsomålet om att skapa förutsättningar för hela befolkningen att uppnå en jämlik hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2021b) kan fynden i detta arbete användas för vidare arbete gällande hälsokommunikation. Detta genom att använda fler dynamiska forum för att nå ut med hälsoinformation och genom kartläggning av målgruppen kunna anpassa kommunikationsarbetet.

Diskussionerna om samhället som kunde skönjas i forumet kan kopplas till det sjunde svenska folkhälsopolitiska målet om att genom kontroll, delaktighet och inflytande skapa ett jämlikt deltagande i demokratin och det civila samhället (Folkhälsomyndigheten, 2021b), speciellt om myndighetspersoner och kommunikatörer börjar arbeta i större utsträckning med dessa forum som plattform. Detta rimmor dessutom väl med det fjärde globala målet om att hållbar utveckling skall främjas genom utbildning i exempelvis mänskliga rättigheter, icke-våld och globalt medborgarskap (Globala målen, 2021b). För att nå dessa mål är det viktigt att förstå hur grupper och gruppidentitet påverkar diskurserna och det demokratiska samtalet. MSB (2021) redogör för flertalet konspirationsteorier gällande covid-19 som kan kopplas till de diskussioner som förts i forumet och de diskurser som framkommit i analysen. Dessa konspirationsteorier kretsar exempelvis kring virusets och covid-19s uppkomst och spridning, sjuklighet och dödlighet samt vad som görs för att motverka pandemin från expert- och politikerhåll. MSB (2021) resonerar att pandemin är en global kris, vilken väcker rädsla och oro, något som kan ses i känslodiskursen och i lägen av kris ger konspirationsteorier enkla förklaringar på problem som är komplexa. MSB (2021) menar att förutom att konspirationsteorier beskriver planer och aktörer med onda avsikter som verkar i det dolda, så läggs skuld på andra människor vilka ofta demoniseras och drivs på av katastroftankar och kollapsade system, något som också återkom i forumdiskussionen. MSB (2021) menar att konspirationsteorier gällande covid-19 är ett hot mot demokratin på flertalet plan. Till stor del handlar det om att misstänkliggöra aktörer och deras avsikter eller avfärda och misstolka experters kunskap, medans konspirationsteoretikerna ofta ser sig som sanningssägare med en övertygelse om att de har rätt. Således är det svårt att hantera en konspirationsteoretiker, än svårare blir det när dessa övertygelser skapar en gruppidentitet (MSB, 2021), likt den på Flashback Forum.

Tätt förknippat med målen om utbildning är också health literacy och digital literacy. För att kunna sälla i information, komma till bukt med konspirationsteorier, bereda väg för det demokratiska samtalet och kunna hantera hälsoinformation är det viktigt att människor har health literacy och digital literacy. O'Neil (2019) redogör för begreppen och menar att health literacy handlar om i vilken utsträckning människor kan ta emot, processa, förstå och kommunicera kring hälsoinformation för att därmed kunna ta informerade beslut gällande hälsa. O'Neil (2019) menar att health literacy ger människor empowerment vilket ökar deras engagemang att vidta hälsofrämjande åtgärder Detta argument stöds av Nutbeam (2010) som argumenterar att människor med låg health literacy är mindre mottagliga för hälsoutbildning, är mindre benägna att använda sjukdomsförebyggande åtgärder och är mindre framgångsrika i egenvård. Vidare diskuterar O'Neil (2019) att den snabbt producerade och stora mängden information som digital teknologi erbjuder har, förutom att vara en risk att sprida mis- och desinformation, också konsekvenser gällande färdigheter inom health literacy och digital literacy. Det föränderliga digitala landskapet medför att människor ställs inför nya utmaningar i att kunna hantera tekniken och ställer således krav på att inneha digital literacy. Dessa aspekter, om informationshantering och utbildning, är fundamentala även när det kommer till att uppnå det tredje globala målet om att bekämpa smittsamma sjukdomar (Globala målen, 2021a), speciellt i en tid där teknologin möjliggör en tvåvägskommunikation som tillåter

människor att både vara konsumenter och producenter på samma gång (O'Neil, 2019) och kanske främst i kristider som en pandemi utgör.

För att hälsointerventioner skall vara effektiva menar O'Neil (2019) att metoder för att kommunicera kring hälsa måste vara adekvat. I en studie av Hou et al. (2020) förespråkas det dialog, att lyssna och interagera med de som sprider misinformation i realtid. Malecki et al. (2021) lyfter vikten av att experter inom folkhälsa bör använda sig av sociala medier för att forma meddelanden och sprida information. De menar även att det är ett snabbt sätt att motverka misinformation med tillförlitlig information genom att länka till myndigheter och tillförlitliga hälsokällor. Vad som eventuellt kan utläsas av resultatet i den här studien är att dialogen som förespråkas av Hou et al. (2020) och närvaron som efterfrågas av Malecki et al. (2021) inte finns då det enligt resultaten inte går att se några myndigheter eller andra ansvariga närvarande. Frågan är vad närvaron skulle generera på Flashback Forum, då deltagarna visar ett motstånd mot både regeringen och myndigheterna? Malecki et al. (2021) menar att närvaro och transparens skapar förtroende för hälsoinformation, att visa på som expert när information förmedlas att experten inte kan allt eller vet allt och visa på tillförlitliga källor på det som sägs. Dessutom menar Malecki et al. (2021) att det är av vikt att planera och svara på allmänhetens behov samt att direkt adressera källor till rädsla, ångest och misinformation för att kunna utveckla enkla, tydliga och korrekta budskap för effektiv kommunikation. Enligt Hooker och Leask (2020) bör riskkommunikation handla om värderingar. Författarna diskuterar att reaktioner på pandemi ofta drivs av bakomliggande värderingar och således borde principer inom riskkommunikation utvidgas till att inbegripa detta. Diskurserna som framkommer på Flashback Forum kan anses vara tätt förknippade med de värderingar som användarna innehar, det vill säga på det sätt som de ser och förstår världen. Att veta vilken information som följer sig kan hjälpa till hur det bör arbetas proaktivt när det gäller att kommunicera förebyggande strategier och erbjuda empati. Därför är det också av vikt att övervaka olika kommunikationskanaler konsekvent (Malecki et al., 2021). Hooker och Leask (2020) resonerar vidare att ett skifte inom riskkommunikation till att handla om värderingar skulle kunna bidra till betydande skillnader med större inverkan och leda till ett effektivare gensvar samt större förtroende för myndigheter.

Metoddiskussion

En netnografisk metodansats ansågs vara relevant för detta arbete då det enligt Berg (2015) används netnografiska undersökningar för att förstå kultur och socialt liv på olika nätgemenskaper, vilket gick i linje med arbetets syfte. Analysmetoden diskursanalys ansågs relevant i relation till metodansatsen eftersom diskursanalys enligt Bolander och Fejes (2019) skapar förståelse kring språkets skapande av verklighetsbild. Diskursanalys som metod anses också relevant för syftet med studien och den interna validiteten anses således god (Malterud, 2014). Det finns flertalet inriktningar inom diskursanalys och Foucaults diskursteori utifrån Bolander och Fejes (2019) valdes således för att den hade en förhållandevis tydlig mall att följa, vilket lämpar sig bra för ett tidsbegränsat arbete som ett examensarbete är. Det fanns hela tiden en medvetenhet om att varje steg inte kan följas till punkt och pricka då diskursanalysen är en metod som arbetar med materialet fram och tillbaka mellan analys och resultat i syfte att uppnå mättnad. Således har varje steg behövt arbetas med mer eller mindre parallellt. Vad som kan anses vara en styrka är att mättnad uppnåddes på inhämtade inlägg och bekräftades genom ytterligare inhämtning av inlägg, vilket innebar att det kunde utläsas ett mönster i materialet. En svaghet med metoden och teorin är att forskaren inte är fristående från diskursen, det vill säga att forskaren inte kan ta avstånd och se diskursen utifrån, utan forskaren är en medproducent som påverkar det som det forskas på och medverkar därmed i att forma sanningar om vad som är möjligt (Bolander och Fejes, 2019).

Enligt Malterud (2014) är en förutsättning för att kunskap skall kunna delas med andra att resultaten är överförbara. För att resultat skall vara överförbara och giltiga i andra sammanhang och kontexter är det viktigt att veta inom vilka ramar som fynd görs, det vill säga vilka gränser eller villkor som gäller för kontexten. Malterud (2014) menar också att en viktig indikator för överförbarheten inom kvalitativa studier är om andra kan förstå sitt egna område utifrån de fynd som gjorts, det vill säga att fynden skapar mening utanför sig själva. För denna studie har analys gjorts på Flashback Forum, vilket är ett anonymt forum. Forumet representeras till största del av män från hushåll med hög inkomst och boendes i storstäder (Internetstiftelsen, 2019) samt är begränsat till Sverige. Det kan inte uteslutas att analys av andra forum som attraherar en annan målgrupp skulle kunna ge ett annorlunda resultat, det vill säga leda till andra diskurser. Den externa validiteten kan således anses ha begränsad kapacitet eftersom de fynd som gjorts kan anses svåra att överföra till annat forum med andra förutsättningar (Malterud, 2014).

För analysen valdes fyra perioder ut på grundval av det epidemiologiska läget i Sverige som författarna fann viktiga. Möjligheten finns dock att det kan existera andra milstolpar som också kan anses vara viktiga och att ett inkluderande av andra perioder skulle kunna påverka diskussionen, något som ett större arbete och mer tid möjligtvis hade kunnat finna. Det kan dock anses att på grund av att mättnad uppnåddes talar det om att undersökningen gett en tillräckligt täckande bild för den tid och det rum den befinner sig i (Malterud, 2014).

På grund av balansgången mellan sekretessen, GDPR och de ställningstaganden som gjorts utifrån dessa finns begränsningar gällande repeterbarheten av studien. Det centrala har varit att skydda individerna på forumet. Studiens tillvägagångssätt försöker dock ändå klargöra ställningstaganden på sådant vis att det kan förstås och godtas av andra för att kunskap skall kunna delas, det vill säga visat på kommunikativ validitet (Malterud, 2014). Å andra sidan diskuterar Malterud (2014) andra begränsningar gällande repeterbarheten, då forskarens roll påverkar resultaten kan det anses vara svårt att repetera kvalitativa studier. Vad som kan stärka den här studien är att det varit två författare och genom detta arbetssätt har tolkningen kunnat verifieras genom att analys skett var för sig, där olika tolkningar har uppmärksamats för att sedan skapa en gemensam ståndpunkt. Ytterligare en styrka med att vara två författare är att det genomgående har diskuterats och analyserats med varandra för att minimera författarnas egen förförståelse samt för att individuella uppfattningar inte skall påverka resultatet i för stor omfattning. Dock menar Malterud (2014) att likväl som förförståelsen kan begränsa materialet kan den också ge näring till det, varpå de olika förförståelserna också kan ses ha bidragit.

Slutsats

Att inneha kunskap och förståelse kring hur användarna på Flashback Forum talar om och förstår covid-19-pandemin samt att besitta en förståelse kring hur språket skapar verklighetsbilder innebär att arbetet med kommunikation och riskhantering kan utvecklas. Diskurserna som framkommit visar nyanser av hur saker sägs snarare än enbart vad som sägs. Resultaten påvisar att det finns en hög tilltro till sig själva bland forumanvändarna, vilka förhöjer sin egen kompetens samt att det finns en misstro till myndigheter experter och regering. Dessutom tas det för givet att även andra på forumet har en misstro mot detta. Misstro visar sig också gentemot andra människor genom en diskriminerande diskurs och genomgående genom alla framkomna diskurser är att det finns ett förhållningssätt *vi* kontra *dem*.

Utvecklingen av internet är i ständig rörelse och därav behöver forskningen också utvecklas kontinuerligt. Detta innebär även att diskurserna ständigt ändras och utvecklingsprocessen av hälso- och riskkommunikation bör vara anpassningsbar med den digitala utvecklingen. Detta är viktigt också för nå målet med den av Sverige uppsatta digitaliseringsstrategin att kunna dra

nytta av digitaliseringens möjligheter och omsätta teknik för att öka människors livskvalitet. Framtida forskning behöver inkludera internet och digitaliseringen på ett tydligare sätt i kombination med kommunikationsarbetet. Detta kan leda till mer skräddarsydda och mer effektiva insatser, där det är viktigt att förstå gemenskap på internet. Digitaliseringen bidrar med stora möjligheter till inkluderande och snabb spridning av information som skapar nya möjligheter, dock finns det även en baksida med denna infodemi där misinformation och desinformation sprids vilket kan vara ett hot mot ett demokratiskt samhälle.

Kunskaper kring diskurser behöver breddas för att kunna bedriva ett framgångsrikt folkhälsoarbete och är av stor vikt vid större kriser som exempelvis framtida pandemier. Fynden i detta arbete visar på vikten av att vara närvarande på digitala plattformar, nyttan av hur kunskapen kring dessa plattformar och diskurserna som förekommer kan användas för att nå ut till nya och fler målgrupper i kommunikationsarbetet.

TACK!

Vi vill rikta ett stort tack till Högskolan i Skövde och alla lärare för den kunskap och de möjligheter som har förmedlats, med aldrig sinande entusiasm. Ett särskilt tack vill vi rikta till Karin Flodin som varit vår handledare, engagerat sig och peppat oss under examensarbetets gång.

Mellerud och Stockholm
Maj 2021
Bodil och Sanna

REFERENSER

- Bago, B., Rand, D.G. & Pennycook, G. (2020). Fake News, Fast and Slow: Deliberation Reduces Belief in False (but Not True) News Headlines. *Journal of Experimental Psychology: General*, 149, 1608-1613. <https://doi.org/10.1037/xge0000729>
- Banerjee, D. and Meena KS. (2021). COVID-19 as an “Infodemic” in Public Health: Critical Role of the Social Media. *Frontier Public Health* 9:610623. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.610623>
- Berg, M. (2015). Deltagande netnografi. I Ahrne, G & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.). Liber.
- Bolander, E. & Fejes, A. (2019). Diskursanalys. I Fejes, A. & Thornberg, R. (Red.), *Handbok i kvalitativ analys*. (3e uppl.). Liber.
- Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3e uppl.). Liber.
- Chang, A., Schulz, P.J., Tu, S. & Liu, M.T. (2020). Communicative Blame in Online Communication of the COVID-19 Pandemic: Computational Approach of Stigmatizing Cues and Negative Sentiment Gauged With Automated Analytic Techniques. *Journal of Medical Internet Research*, 22(11). <https://doi.org/10.2196/21504>
- Chen, K., Luo, Y., Hu, A., Zhao, J., & Zhang, L. (2021). Characteristics of Misinformation Spreading on Social Media During the COVID-19 Outbreak in China: A Descriptive Analysis. *Risk Management and Healthcare Policy*, 14, 1869–1879. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S312327>
- Critical Appraisal Skills Programme. (2018). *CASP Qualitative Research Checklist*. Hämtad 14 maj, 2021, från https://casp-uk.b-cdn.net/wp-content/uploads/2018/03/CASP-Qualitative-Checklist-2018_fillable_form.pdf
- Flashback. (u.å.). *Flashbacks historia*. Hämtad 3 mars, 2021, från <https://www.flashback.se/flashbacks-historia>
- Folkhälsomyndigheten. (2020a, 31 januari). *Bekräftat fall i Jönköping av nya coronaviruset (2019-nCoV)*. Hämtad 17 mars, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/januari/bekraftat-fall-av-nytt-coronavirus-i-sverige/>
- Folkhälsomyndigheten. (2020b, 26 februari). *Inbjudan till pressträff om Sveriges beredskap för det nya coronaviruset*. Hämtad 17 mars, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/februari/inbjudan-till-presstraff-om-sveriges-beredskap-for-det-nya-coronaviruset/>
- Folkhälsomyndigheten. (2020c, 17 november). *Pandemisk influensa*. Hämtad 29 april, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/krisberedskap/pandemiberedskap/pandemisk-influensa/>
- Folkhälsomyndigheten. (2020d, 19 mars). *Sjukdomsinformation om coronavirus inklusive sars, mers och covid-19*. Hämtad 3 maj, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/coronavirus/>

Folkhälsomyndigheten. (2021a). *Hur har folkhälsan påverkats av covid-19-pandemin? Samlad bedömning utifrån svensk empiri och nationell forskning under 2020*. Hämtad 26 april, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/a016b4549def4b0baf1b3e23576e26c0/hur-har-folkhalsan-paverkats-covid-19-pandemin.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (2021b, 7 april). *Nationella mål och målområden*. Hämtad 26 april, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/en-god-och-jamlik-halsa-pa-alla-nivaer/tema-folkhalsa-lokalt-och-regionalt-stod/vad-styr-folkhalsopolitiken/nationella-mal-och-malomraden/>

Folkhälsomyndigheten. (2021c, 12 mars). *Om viruset och sjukdomen*. Hämtad 17 mars, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/om-sjukdomen-och-smittspridning/om-viruset-och-sjukdomen/>

Folkhälsomyndigheten. (2021d, 10 mars). *Varianter av viruset som orsakar covid-19*. Hämtad 27 april, 2021, från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/om-sjukdomen-och-smittspridning/varianter-av-viruset-som-orsakar-covid-19/>

Folkhälsomyndigheten. (2021e, 19 april). *Övervakning av SARS-CoV-2 virusvarianter av särskild betydelse*. Hämtad 3 maj, 2021, från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/statistik-och-analyser/sars-cov-2-virusvarianter-av-sarskild-betydelse/sars-cov-2-virusvarianter-av-sarskild-betydelse/>

Folkhälsovetenskapliga avdelningen. (2021). *Anvisningar för examensarbete i folkhälsovetenskap: digital hälsa och kommunikation, 15 högskolepoäng*. [instruktioner för kurs]. Institutionen för hälsovetenskaper, Högskolan i Skövde.

Globala målen. (2021a, 23 februari). *God hälsa och välbefinnande*. Hämtad 22 mars, 2021, från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-3-halsa-och-valbefinnande/>

Globala målen. (2021b, 23 februari). *God utbildning för alla*. Hämtad 4 maj, 2021, från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-4-god-utbildning-alla/>

Globalportalen. (u.å.). *Agenda 2030*. Hämtad 22 mars, 2021, från https://globalportalen.org/amnen/agenda-2030?gclid=CjwKCAjwusrtBRBmEiwAGBPgE14ZBMInT8KxXMKFyv23oOpmr58mGc00sXNkbYQH926E5-8FMxyOhoCYj4QAvD_BwE

Hooker, C., & Leask, J. (2020). Risk Communication Should be Explicit About Values. A Perspective on Early Communication During COVID-19. *Bioethical Inquiry*, 17, 581–589. <https://doi.org/10.1007/s11673-020-10057-0>

Hou, Z., Du, F., Zhou, X., Jiang, H., Martin, S., Larson, H. & Lin, L. (2020). Cross-Country Comparison of Public Awareness, Rumors, and Behavioral Responses to the COVID-19 Epidemic: Infodemiology Study. *Journal of Medical Internet Research* 22(8):e21143. <https://doi.org/10.2196/21143>

Integritetsskyddsmyndigheten. (u.å.). *Dataskyddsförordningens syfte och tillämpningsområde*. Hämtad 17 mars, 2021, från <https://www.imy.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/dataskyddsförordningens-syfte-och-tillämpningsomrade/>

Integritetsskyddsmyndigheten. (2018, 25 maj). *Idag stärks skyddet av den personliga integriteten*. Hämtad 22 mars, 2021, från <https://www.imy.se/nyheter/2018/idag-starks-skyddet-av-den-personliga-integriteten/>

Internetstiftelsen. (2020). *Svenskarna och internet 2020*. Hämtad 18 mars, 2021, från <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2020/12/internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2020.pdf>

Internetstiftelsen. (2019). *Svenskarna och internet 2019*. Hämtad 23 mars, 2021, från <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2019/10/svenskarna-och-internet-2019-a4.pdf>
Jarlbro, G. (2010). *Hälsokommunikation: en introduktion*. (3., [omarb.] uppl.). Studentlitteratur.

Karolinska institutet. (2021, 7 april). *Skriva referenser*. Hämtad 6 maj, 2021, från <https://kib.ki.se/skriva-referera/skriva-referenser>

Leão, T., Amorim, M., Fraga, S. & Barros, H. (2021). What doubts, concerns and fears about COVID-19 emerged during the first wave of the pandemic? *Patient Education and Counseling*, 104(2), 235-241. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2020.11.002>

Luoma-aho, V., Tirkkonen, P. & Vos, M. (2013). Monitoring the issue arenas of the swine-flu discussion. *Journal of Communication Management*, 17(3), 239-251. <https://doi.org/10.1108/JCOM-11-2010-0069>

Läkemedelsverket. (2021, 29 mars). *Coronavaccin, vaccin mot coronaviruset (covid-19)*. Hämtad 30 april, 2021, från <https://www.lakemedelsverket.se/sv/coronavirus/coronavaccin>

Malecki, K.M.C., Keating, J.A. & Safdar, N. (2021). Crisis Communication and Public Perception of COVID-19 Risk in the Era of Social Media. *Clinical Infectious Diseases*, 72(4), 697-702. <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa758>

Malterud, K. (2014). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning: en introduktion*. (3., [uppdaterade] uppl.). Studentlitteratur.

Martel, C., Pennycook, G. & Rand, D.G. (2020). Reliance on emotion promotes belief in fake news. *Cognitive Research* 5, 47. <https://doi.org/10.1186/s41235-020-00252-3>

Massaro, M., Tamburro, P., La Torre, M., Dal Mas, F., Thomas, R., Cobianchi, L. & Barach, P. (2021). Non-pharmaceutical Interventions and the Infodemic on Twitter: Lessons Learned from Italy during the Covid-19 Pandemic. *Journal of Medical Systems* 45, 50. <https://doi.org/10.1007/s10916-021-01726-7>

Medieakademin. (2020). *Presentation förtroendebarmetern 2020*. Hämtad 23 mars, 2021, från https://medieakademin.se/wp-content/uploads/2020/03/Presentation_fortroendebarmetern_2020.pdf

- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (2018). *Att möta informationspåverkan: handbok för kommunikatörer*. Hämtad 24 mars, 2021, från <https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/28778.pdf>
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (2021). *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Hämtad 13 maj, 2021, från <https://www.msb.se/contentassets/555542e57381475cb26d6862dc7a543a/msb-studie.pdf>
- Nutbeam, D., Harris, E. & Wise, M. (2010). *Theory in a Nutshell: A practical guide to health promotion theories*. (3rd ed.). McGraw-Hill Education.
- O'Neil, I. (2016). *Digital health Promotion*. Polity Press.
- Reicher, S.D., Spears, R. & Postmes, T. (1995). A Social Identity Model of Deindividuation Phenomena. *European Review of Social Psychology*, 6(1), 161-198. <https://doi.org/10.1080/14792779443000049>
- Sandman, P.M. (2012). *Responding to Community Outrage: Strategies for Effective Risk Communication*. American Industrial Hygiene Association.
- Seiter, C.R. & Brophy, N.S. (2021). Social Support and Aggressive Communication on Social Network Sites during the COVID-19 Pandemic. *Health Communication*. 1-10. <http://doi.org/10.1080/10410236.2021.1886399>
- SOU 2020:56. *Det demokratiska samtalet i en digital tid - Så stärker vi motståndskraften mot desinformation, propaganda och näthat: Betänkande av kommittén Nationell satsning på medieoch informationskunnighet och det demokratiska samtalet*. Norstedts Juridik AB. <https://www.regeringen.se/4a8282/contentassets/ffa5b8002c4c4913b063bc5862d6fb48/det-demokratiska-samtalet-i-en-digital-tid---sa-starker-vi-motstandskraften-mot-desinformation-propaganda-och-nathat-sou-202056.pdf>
- Tsao, S-F., Chen, H., Tisseverasinghe, T., Yang, Y., Li, L. & Butt, Z.A. (2021). What social media told us in the time of COVID-19: a scoping review. *Lancet Digital Health* 3:e, 175-94. [https://doi.org/10.1016/S2589-7500\(20\)30315-0](https://doi.org/10.1016/S2589-7500(20)30315-0)
- World Health Organization. (2020, 29 juni). *Listings of WHO's response to COVID-19*. Hämtad 17 mars, 2021, från <https://www.who.int/news/item/29-06-2020-covidtimeline>
- World Health Organization. (2021). *WHO public health research agenda for managing infodemics*. Geneva: World Health Organization.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur.
- Zhang, S., Pian, W., Ma, F., Ni, Z. & Liu Y. (2021). Characterizing the COVID-19 Infodemic on Chinese Social Media: Exploratory Study. *JMIR Public Health and Surveillance*, 7(2):e26090. <https://doi.org/10.2196/26090>